

Kaderrichtlijn Water – algemeen

De Kaderrichtlijn Water is een richtlijn die de kwaliteit van oppervlakte water (rivieren, kustwater en meren) en grondwater binnen EU-lidstaten (en Zwitserland) moet waarborgen. De KRW is, na afstemming tussen lidstaten, opgesteld door de Europese Commissie en geldt sinds 2000. Voor 2000 bestonden er al verschillende Europese richtlijnen die invloed hadden op de waterkwaliteit, zoals de Nitraatrichtlijn, de Zwemwaterrichtlijn, de Vogel- en Habitatrichtlijn, de Richtlijn Milieukwaliteitseisen Gevaarlijke Stoffen Oppervlaktewateren en de Richtlijn Behandeling Stedelijk Afvalwater.

Door de integratie van deze verschillende Europese waterkwaliteitsrichtlijnen spreekt Europa 'één taal' op het gebied van watervraagstukken en kunnen grensoverschrijdende waterproblemen gemeenschappelijk worden aangepakt. Omdat de KRW uniforme eisen stelt aan de Europese landen wordt voorkomen dat vervuiling van een bovenstrooms land een probleem gaat vormen in een benedenstrooms land. Landen die binnen een stroomgebied liggen moeten dan ook verplicht gezamenlijk een stroomgebiedbeheerplan opstellen.

Doel KRW

Met de ingang van de KRW is het doel gesteld om alle Europese wateren in het jaar 2015 een 'goede toestand' te hebben bereikt en dat er binnen heel Europa duurzaam wordt omgegaan met water. Het bevatte tevens een mogelijke uitstel van twee termijnen van zes jaar. Aangezien veel landen, waaronder ook Nederland, in 2015 nog niet aan de vereisten voldeden, ligt de doelstelling voor het behalen van de KRW-doelen nu op 2027.

Fasering KRW

Daarmee is een plancyclus ontstaan van zes jaar waaraan een monitoringscyclus en rapportageverplichting is gekoppeld. Dit betekent ook dat de stroomgebiedbeheerplannen (SGBP) elke zes jaar herzien worden. In dit plan staan concrete afspraken en concrete maatregelen om per stroomgebied de KRW-doelen te behalen. Waar nodig worden in een nieuw plan deze maatregelen bijgewerkt op basis van nieuwe inzichten en op basis van monitoring.

De planperiodes van de SGBP's zijn:

SGBP1: 2009 - 2015

SGBP2: 2016 - 2021

SGBP3: 2022 - 2027

Als de ene planperiode nog loopt, wordt er al nagedacht over de volgende. Hiervoor werken waterschappen met zogenaamde gebiedsprocessen. Met gemeenten en maatschappelijke organisaties stelt het waterschap doelen voor het gebied op. En bedenkt maatregelen om die doelen te bereiken. Als het waterschap aan de slag gaat voor een volgende planperiode

evalueert het de vorige periode, worden de resultaten meegenomen van uitgevoerde onderzoeken en wordt rekening gehouden met nieuwe inzichten.

Europees niveau

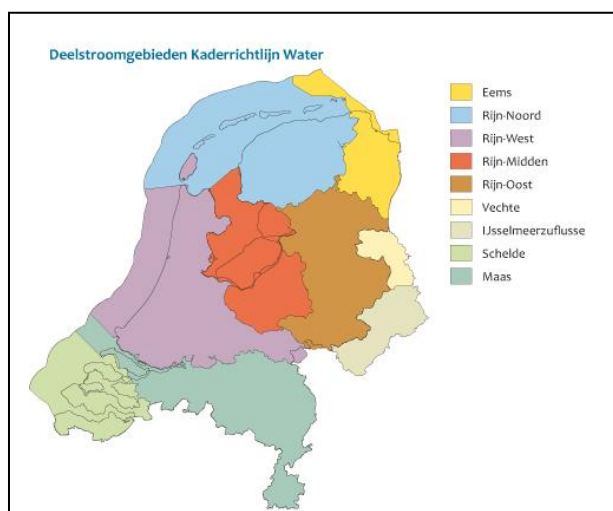
De implementatie van het waterbeleid wordt in Europa afgestemd via de Europese Waterdirecteuren. Europa stelt richtlijnen op, bijvoorbeeld normen voor verontreinigde stoffen of de data waarop aan die normen moet zijn voldaan. Op Europees niveau worden ook de 'guidance documents' opgesteld. Daarin worden de algemene richtlijnen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) nader uitgewerkt.

Landelijke aanpak

In Nederland vertaalt de Rijksoverheid de KRW in landelijke beleidsuitgangspunten, kaders en instrumenten. De minister van Infrastructuur en Milieu is eindverantwoordelijk voor de uitvoering van de KRW. Zij is dit mede namens de andere rijkspartijen en in nauw overleg met provincies, waterschappen en gemeenten. In het Bestuursakkoord Water is de samenwerking in het waterbeheer en -beleid tussen deze partijen vastgelegd.

Stroomgebieden

Per stroomgebied is in stroomgebiedbeheerplannen aangegeven hoe de waterkwaliteit kan worden verbeterd. Nederland is verdeeld over vier internationale stroomgebieddistricten: Rijk, Maas, Schelde en Eems. Tot een stroomgebieddistrict behoort niet alleen het water van de hoofdrivier, maar al het water in het betreffende gebied. Binnen het stroomgebied Rijn zijn er vier deelstroomgebieden: Rijn-Noord, Rijn-Oost, Rijn-Midden en Rijn-West. Het deelstroomgebied Rijn-Oost bestaat uit 2 gebieden in Duitsland.

Om doelen en maatregelen op te stellen zijn binnen de deelstroomgebieden oppervlaktewaterlichamen (rivieren, meren) en grondwaterlichamen aangewezen. De

begrenzing daarvan is in 2009 vastgesteld. Binnen het beheergebied van Noorderzijvest betreft het 15 KRW waterlichamen.

Samenwerking op stroomgebiedniveau

Binnen elk district werken provincies, gemeenten, waterschappen en Rijkswaterstaat samen aan schoner water. Per stroomgebied zijn hiervoor regionaal ambtelijke overleggen (RAO's) en regionaal bestuurlijke overleggen (RBO's) georganiseerd.

Rapportageverplichting

De KRW kent een zesjarige rapportageverplichting waarbij de status van ieder KRW waterlichaam aan de Europese Unie moet worden gerapporteerd:

- De toestand van elk waterlichaam wordt vastgelegd en gerapporteerd in gestandaardiseerde factsheets, opgesteld in een landelijk gebruikt format. Deze zijn te vinden in het waterkwaliteitsportaal¹
- Van elk waterlichaam is een achtergronddocument opgesteld, die als onderbouwing bij de factsheets dienen. Deze staan op de website van Noorderzijvest².

De factsheets en het stroombeheergebiedplan worden iedere zes jaar geactualiseerd. In 2008 is de status van de waterlichamen binnen het beheergebied van Noorderzijvest voor het eerst vastgelegd. In 2014 is de status voor de tweede keer gerapporteerd en de factsheets en het stroomgebiedbeheerplan geactualiseerd voor de periode 2016-2021.

Verantwoording

Wanneer de Europese Commissie kwaliteitsbeheerplannen en de uitvoering van een lidstaat als onvoldoende beoordeelt en daar niet adequaat op wordt gereageerd, kan het Europese Hof een land veroordelen, wat weer kan leiden tot een boete. Vervolgens is het aan de landelijke overheid om te bepalen in hoeverre regionale partijen (mede)aansprakelijk zijn en dus aan de boete moeten meebetalen.

Waterlichamen begrenzen, categoriseren en ecologische referentiecondities toekennen

Conform de KRW worden oppervlaktewaterlichamen benoemd en begrensd, worden waterlichamen ingedeeld in categorieën en typen, en worden per type waterlichamen ecologische referentiecondities bepaald.

- **Begrenzing:** waterlichamen worden zo begrensd dat de situatie in dat waterlichaam in allerlei opzichten uniform is. Uniformiteit van fysische en ecologische kenmerken en van de mate van natuurlijkheid maken het mogelijke om eenduidige doelstellingen te formuleren. Dat vergemakkelijkt de uitvoering van maatregelen en de toetsing van doelstellingen.

---

¹

<https://www.waterkwaliteitsportaal.nl/Beheer/Data/Publiek?viewName=Factsheets&year=2019&month=December>

² <https://www.noorderzijvest.nl/organisatie/plannen-beleid/kaderrichtlijn-water/>

- **Indelen in categorieën en typen:** de KRW onderscheidt waterlichamen als kleinste operationele eenheid. Een waterlichaam is van een bepaald type en een type behoort weer tot een categorie.

Er zijn 4 categorieën natuurlijke wateren:

- Meren
- Rivieren
- Overgangswateren
- Kustwateren

Daarnaast onderscheid de KRW twee categorieën niet-natuurlijke wateren.

- sterk veranderde wateren (waterlichamen waarvoor de goede toestand niet realiseerbaar is als gevolg van hydromorfologische ingrepen)
- kunstmatige wateren (waterlichamen die ontstaan zijn door menselijk toedoen, waar eerst geen water was)

De meeste waterlichamen in Nederland zijn niet natuurlijk, maar behoren tot de categorieën sterk veranderde of kunstmatig. Binnen het beheergebied van waterschap Noorderzijvest zijn geen natuurlijke wateren.

Natuurlijke wateren en kunstmatige wateren zijn weer onderverdeeld in verschillende typen (zie tabel onder). Voor ieder type gelden specifieke normen.

DE 25 TYPEN GROTERE, NATUURLIJKE WATEREN

Categorie	TypeCode	TypeNaam
Meren	M12	Kleine ondiepe zwak gebufferde plassen (vennen)
Meren	M14	Ondiepe gebufferde plassen
Meren	M20	Matig grote diepe gebufferde meren
Meren	M21	Grote diepe gebufferde meren
Meren	M23	Grote ondiepe kalkrijke plassen
Meren	M27	Matig grote ondiepe laagveenplassen
Meren	M30	Zwak brakke wateren
Meren	M31	Kleine brakke tot zoute wateren
Meren	M32	Grote brakke tot zoute meren
Rivieren	R4	Permanent langzaamstromende bovenloop op zand
Rivieren	R5	Langzaam stromende middenloop/benedenloop op zand
Rivieren	R6	Langzaam stromend riviertje op zand/klei
Rivieren	R7	Langzaam stromende rivier/nevengeul op zand/klei
Rivieren	R8	Zoet getijdenwater (uitlopers rivier) op zand/klei
Rivieren	R12	Langzaam stromende middenloop/benedenloop op veenbodem
Rivieren	R13	Snelstromende bovenloop op zand
Rivieren	R14	Snelstromende middenloop/benedenloop op zand
Rivieren	R15	Snelstromend riviertje op kiezelhoudende bodem
Rivieren	R16	Snelstromende rivier/nevengeul op zandbodem of grind
Rivieren	R17	Snelstromende bovenloop op kalkhoudende bodem
Rivieren	R18	Snelstromende middenloop/benedenloop op kalkhoudende bodem
Overgangswateren	O2	Estuarium met matig getijverschil
Kustwateren	K1	Kustwater, open en polyhalien
Kustwateren	K2	Kustwater, beschut en polyhalien
Kustwateren	K3	Kustwater, open en euhalien

DE 9 KUNSTMATIGE TYPEN IN NEDERLAND (SLOTEN EN KANALEN)

KRW-type	Omschrijving	Opmerking
M1a	Zoete sloten (gebufferd)	Meestal op rivierklei of zand
M1b	Niet-zoete sloten (gebufferd)	Meestal op zeeklei
M2	Zwak gebufferde sloten	Vaak geïsoleerde sloten, meestal op zand
M3	Gebufferde (regionale) kanalen	
M4	Zwak gebufferde (regionale) kanalen	
M6a	Grote ondiepe kanalen zonder scheepvaart	
M6b	Grote ondiepe kanalen met scheepvaart	
M7a	Grote diepe kanalen zonder scheepvaart	
M7b	Grote diepe kanalen met scheepvaart	
M8	Gebufferde laagveensloten	Met wateraanvoer of kwel
M9	Zwak gebufferde hoogveensloten	Geïsoleerd
M10	Laagveen vaarten en kanalen	

- **Bepalen ecologische referentiecondities:** de referentie beschrijft een nagenoeg onverstoorde toestand en is dus nadrukkelijk niet hetzelfde als de ecologische norm of de beleidsdoelstelling. Voor natuurlijke watertypen ligt de norm bij de (ondergrens van de) kwaliteitsklasse 'Goede Ecologische Toestand' (GET). Aangezien watertypen in meerdere regio's voor kunnen komen, zijn de doelstellingen voor natuurlijke wateren landelijk opgesteld. Dit is vastgesteld in de STOWA rapportage.³ Dit rapport geeft voor elk natuurlijk watertype een globaal beeld van de ecologische referentie en getalswaarden voor de relevante kwaliteitsklassen van de biologie, hydromorfologie en de algemene fysisch-chemie.

Maatlatten

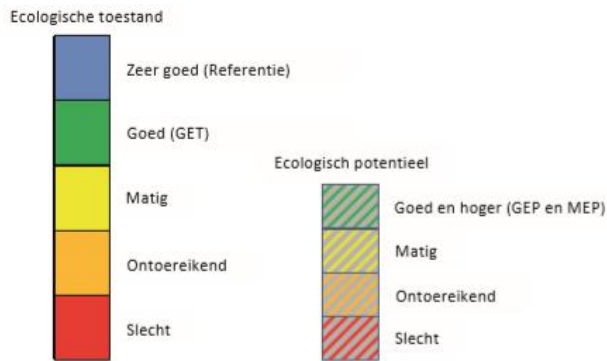
Een maatlat is gedefinieerd als de beoordeling van een type per biologisch kwaliteitselement. Een maatlat is veelal opgebouwd uit een aantal deelmaatlatten en daarbij is gebruik gemaakt van indicatoren.

Naast de referentie of de Zeer Goede Ecologische Toestand (ZGET) bevat de maatlat van een natuurlijk watertype nog 4 klassen (figuur 3). De Goede Ecologische Toestand (GET) is de ecologische norm. De woordelijke omschrijving hiervan luidt: de waarden van de biologische kwaliteitselementen vertonen een geringe mate van verstoring ten gevolge van menselijke activiteiten, maar wijken slechts licht af van wat normaal is voor de referentietoestand.

Voor sterk veranderde en kunstmatige waterlichamen is het Maximaal Ecologisch Potentieel (MEP) het hoogste ecologische niveau en het hiervan afgeleide Goed Ecologisch Potentieel (GEP) is de norm. De bijbehorende maatlat bestaat uit 4 klassen (figuur 3). De hoogste klasse is 'GEP en hoger'. Het MEP van sterk veranderde en kunstmatige waterlichamen wordt afgeleid van de maatlat van het meest gelijkende natuurlijke watertype. De referentie kan bijvoorbeeld bestaan uit 70 kenmerkende soorten van een lijst per type en het MEP uit 50 en de grens GEP-matig uit 40 soorten van diezelfde lijst. Het MEP en GEP van de sterk veranderde en kunstmatige waterlichamen zijn dus gewoon punten op de maatlatten voor natuurlijke watertypen.

---

³ <https://www.stowa.nl/publicaties/referenties-en-maatlatten-voor-natuurlijke-watertypen-voor-de-kaderrichtlijn-water-2021>

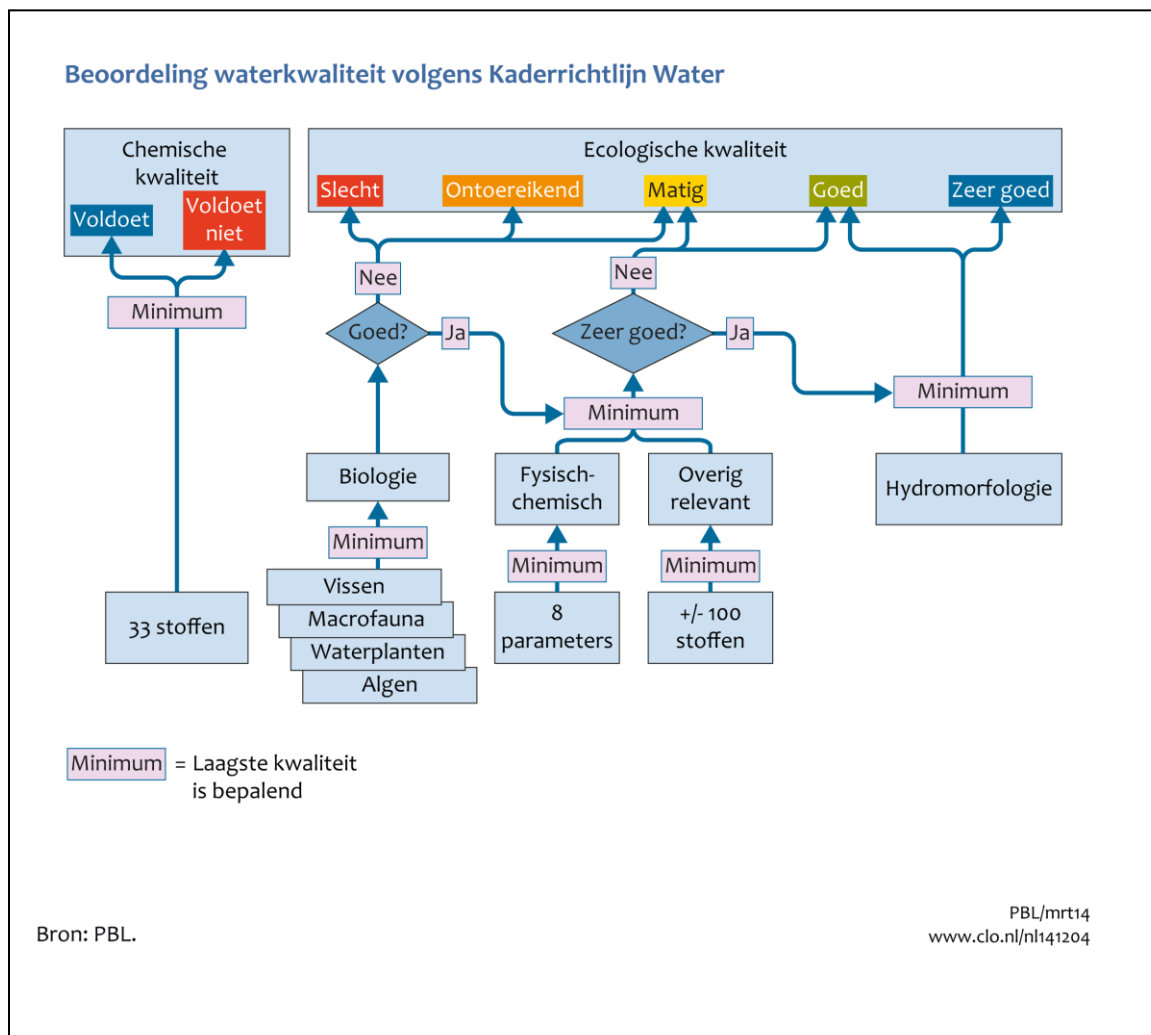

De vijf klassen van de maatlat van natuurlijke wateren (links) en de vier klassen van de maatlat van sterk veranderde en kunstmatige wateren (rechts) met de bijbehorende kleurcodering.

Beoordeling KRW

De beoordeling van de KRW is opgebouwd uit een groot aantal beoordelingen van chemische stoffen, fysisch-chemische parameters en het voorkomen van soorten van vier biologische groepen.

- *Chemische Kwaliteit*: deze is gebaseerd op de 33 prioritair stoffen en Europees vastgestelde stoffen. Deze stoffen worden in alle waterlichamen van de EU beoordeeld.
- *Ecologische Toestand*: deze is opgebouwd uit de volgende beoordelingen:
  - Biologische kwaliteit (vissen, macrofauna, waterplanten, algen (fytoplankton))
  - Algemeen Fysisch-chemische kwaliteit
  - Overige relevante verontreinigende stoffen
  - Hydromorfologie

De biologische kwaliteit is meestal bepalend voor de ecologische kwaliteit. Alleen als die goed is, dan worden de beoordelingen van de fysisch-chemische kwaliteit en de kwaliteit van de overige relevante stoffen beschouwd voor het onderscheid tussen een (zeer) goede en een matige ecologische kwaliteit. Voor het onderscheid tussen een zeer goede en een goede kwaliteit moet ook de hydromorfologie goed zijn.

De kwaliteit van de overige relevante verontreinigende stoffen bevat de stoffen die per stroomgebied zijn vastgesteld.

Binnen de maatlaten en tussen de maatlaten wordt het 'one out, all out' principe toegepast: als één stof of één biologische maatlat niet voldoet, dan is het oordeel voor de maatlat onvoldoende. Daarmee geeft de KRW een streng oordeel over de Nederlandse kwaliteit.